Grigore Constantinescu

Comuna

DOMNEŞTI

PITEŞTI MMXV

DOMNEŞTI

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din satul **Domneşti**.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDEŢULUI: 46 km.
SUPRAFAŢĂ: 19,8 km^2.
POPULAŢIE: 3.201 locuitori [1.573 M + 1.628 F] (2011).

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Domneşti – 1523 [7031] aprilie 4 (DRH, B, ŢR, vol. II, doc. 215).

Localitatea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Radu de la Afumați la 4 aprilie 1523, prin care se confirmă Mănăstirii Argeș proprietatea asupra unor sate, printre acestea fiind „Domneștii cu tot hotarul și cu o moară dăruit de domnul de mai nainte".

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unei comunităţi umane pe teritoriul actual al localităţii este atestată prin „o locuire de la începutul epocii bronzului timpuriu aparţinând culturii Glina" descoperită, în 1988, la est de Domneşti, în punctul Treime.

În timpul stăpânirii romane, zona a făcut parte din provincia romană Dacia, întrucât au fost descoperite probe materiale ale procesului de romanizare.

Existenţa unui ansamblu medieval [sec. XVI] format din ruinele curților boierești, ruinele unei biserici și incintă – în punctul Siliștea, în proximitatea casei Negulici. S-a relevat arheologic utilizarea unor cărămizi romane în zidurile bisericii edificate în perioada 4/4 XV–1/4 XVI, materiale provenind de la o construcţie existentă în zonă. O cheie romană din bronz a fost depistată fortuit în aria localităţii.

TOPONIMIE:

Domneşti – toponim social format pe baza apelativului *domn* – indicând, evident, pe domnul ţării, aşezarea fiind durată pe locul de popas domnesc, la jumătatea drumului dintre vechile cetăţi de scaun ale Ţării Româneşti: Câmpulung şi Curtea de Argeş; toponimul indică, probabil, şi caracterul proprietăţii pe care s-a constituit aşezarea.

În «Marele dicţionar geografic al României», se reproduce in extenso consemnarea din tradiţia orală locală referitoare la denumirea localităţii: „Numele l-ar fi primit de la Râul Doamnei, sau, după cum se spune aci, de la un castel domnesc, în care sta de multe ori Domnul Radu Negru. Într-adevăr, în partea de est a satului, se află o colină măreaţă; pe ea, se văd pietre, cărămizi vechi şi chiar se cunosc temeliile unei case vechi. Locului aceluia i s-a zis Domnie, iar satului ce s-a format împrejur – Domneşti".

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Arhitectură populară tradiţională integrată stilistic zonei etnografice Muscel, caracterizată prin frecvenţa caselor construite din lemn pe fundaţie de piatră, având un plan format, în general, din tindă centrală şi camere laterale. Accesul din curte se efectua printr-o prispă închisă cu pălimar de lemn, dispusă de-a lungul faţadei principale şi, în unele cazuri, şi pe latura dinspre şosea. Case cu două niveluri, datând din perioada de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX prezintă ample decoraţii traforate în lemn, la faţadă, precum şi ornamente murale realizate în stucatură. Domneştiul a constituit un centru de referinţă al industriei casnice textile. Meşterul Albei Ion (n. 1900), poreclit Son, era un excelent cioplitor („bărdaş") în lemn de stejar şi anin, specializat în construirea unor instalaţii utilizate în prelucrarea ţesăturilor din lână: pive, dârste, vâltori pe Valea Râului Doamnei. Monumente de arhitectură populară: casa Hirică Ion [1806] –[▲]– şi

casa Proca F. [4/4 XIX] –[▲]– reprezintă modele de construcţii tradiţionale locale. Casa Şuţa Gheorghe [1930] –[▲]– devenită, după confiscare, Primăria Domneşti, relevă influenţe ale arhitecturii urbane din perioada interbelică.

Domneştiul este un centru de referinţă al industriei casnice textile. Conform informaţiilor extrase din referiri cu caracter etnografic documentar, „femeile fac multe ţesături din cânepă, precum felurite pânzeturi şi procoave; mai lucrează cu deosebită artă, bumbacul, costume naţionale, precum: marame, cămăşi, fote, şervete. Din lână, fac: dimie, aba, velinţe, chilimuri, ţoale, plocade şi sărici". Actualmente, s-au specializat, mai ales, în confecţionarea betelor − piesă componentă a costumului popular femeiesc − pe care le vând în Argeş şi în judeţele limitrofe.

Piesele de port popular (ii, fote), precum şi textilele destinate împodobirii interioarelor locuinţelor ţărăneşti sunt desfăcute în târgurile anuale locale organizate la 25 martie (Buna Vestire) şi 6 august (Schimbarea la Faţă), precum şi în bâlciul săptămânal.

Dintre meseriile tradiţionale, de o reputaţie incontestabilă se bucurau în zonă: dulgherii, olarii, cojocarii şi frânghierii din Domneşti.

În monografia «Domneşti-Argeş. Staţiune climaterică» [Piteşti, 1998], unul dintre autorii volumului, prof. Gh. Boşcănici, referindu-se la portul popular local, menţiona, printre altele: „Portul locuitorilor este strâns legat de ocupaţiile lor. Întâlnim în cea mai mare parte portul ciobănesc. Bărbaţii poartă pantaloni de dimie albă strânşi pe picior (cioareci), cămaşe albă de bumbac, care, la gât, mâneci şi piept, are cusute motive florale cu negru. Sunt încinşi cu chimire (lucrate prin părţile Sibiului). În picioare, opinci sau bocanci. Peste cămaşă, se poartă vestă din dimie neagră închisă la gât, iar iarna, haină groasă de lână de culoare închisă, îmblănită cu piei de miel. Păstorii au cojoacele lungi sau scurte, cu mâneci sau fără. Pe cap, se poartă, vara, pălărie mocănească, iarna, căciulă de miel cu fundul rotund sau cea ascuţită. Portul bărbaţilor nu prea diferă de la o epocă la alta, nici după vârste. Paralel cu portul ciobănesc se poartă la bărbaţi pantaloni albi largi, confecţionaţi din ţesătură subţire din lână ţigaie sau stofă albă (şai) din comerţ. Cămaşa este frumos înflorată la fustă, mâneci şi piept. Vesta neagră, închisă la gât, pălăria obişnuită (nu cea mocănească), completează costumul.

În privinţa portului femeiesc, diferă de la o perioadă la alta, după vârstă. Se compune din fotă, ie, vestă, bete, maramă (ştergar). Fota este formată dintr-o singură bucată de stofă, ţesută în război în patru iţe.".

Portul popular femeiesc din Domneşti a fost imortalizat de către Carol Popp de Szathmary în câteva planşe păstrate la Muzeul naţional de artă, în care decorul geometric al cămăşilor dispus în rânduri verticale pe piepţi, completat cu altiţa şi şirurile drepte, paralele ale motivelor decorative de pe mâneci este detaliat în manieră cvasifotografică. Un element care conferă o savoare aparte costumului popular femeiesc din Domneşti, particularizându-l, este „pălăria cu boruri mari, întoarse în sus, pusă peste cozile strânse la ceafă".

În domeniul artei populare, s-a remarcat, în fazele finale ale concursurilor naţionale organizate în perioada anilor 1956–2006, creatoarea Filofteia Mitulescu, care a obţinut premii ori menţiuni pentru confecţionarea ţesăturilor de interior. Meştere renumite în arta ţesutului şi a cusutului: Elisabeta Căpăţână (n. 1912), Maria Mihalache (n. 1923), Dochiţa Pavel (n. 1939) se specializaseră în confecţionarea: betelor, carpetelor, ori chilimurilor (în 10-15 culori) pe care le vindeau în târgurile din zonă.

Meşterul Ion Albei (n. 1900), poreclit Son, era un excelent cioplitor („bărdaş") în lemn de stejar şi anin, specializat în construirea unor instalaţii utilizate în prelucrarea ţesăturilor din lână: pive, dârste, vâltori pe Valea Râului Doamnei.

Folclorul muzical a fost inclus în repertoriul Corului Căminului cultural Domneşti, creat în 1890, unul dintre cele mai vechi ansambluri corale din zonă, care a cunoscut o reală faimă naţională sub bagheta dirijorală a profesorului Alfons Popescu.

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, prezintă elemente de particularizare locală dansurile: Baraboiul, Bordeiaşul, Brâul bătrânesc, Brâul pe 6, Breaza, Chindia, Doiul, Floricica, Hora Mare, Marşul, Mânioasa, Romanul, Sârba, Ungurească, Ungurica.

Ansamblul folcloric «Doruleţul» al Căminului cultural Domneşti – sub coordonarea artistică a instructorului Nicolae Iacob – include, în repertoriul său, dansurile populare din zona etnofolclorică Argeş-Muscel: Alunelul, Hora mare, Hora mică, Sârba, Ungurica.

Târg săptămânal organizat în fiecare duminică şi târguri tradiţionale organizate cu ocazia unor sărbători religioase: Buna-Vestire (25 martie), Schimbarea la Faţă a Mântuitorului (6 august), Mutarea Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan (26 septembrie).

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚Biserica «Buna Vestire» Domneştii de Jos –[▲]– înălţată din temelie, în anii 1863-1872, pe locul unei biserici de lemn datând din 1777, „ctitori contribuitori fiind: statul, regele României M. S. Carol I şi obştea comunei Domneşti, iar ostenitor fără preget pr. Ion Duhovnicul sin pr. Pavel". Biserica a fost consolidată în 1939. De plan dreptunghiular, cu altar semicircular şi pridvor deschis, retras din planul pronaosului, având arcade semicirculare susţinute pe zece coloane prevăzute cu capiteluri, biserica este supraînălţată prin două turle octogonale pe bază pătrată, edificate peste naos şi pronaos. Biserica a fost repictată integral, întrucât pictura originară, în stil neobizantin, opera pictorului Belizarie Paraschivescu, originar din Buzău şi stabilit în Domneşti, se degradase considerabil. Ctitorii sunt „zugrăviţi, în altar, deasupra uşii îngereşti, lângă proscomidie; în fruntea lor, preoţi şi, apoi, bărbaţi şi femei cu copiii lor alături, toţi cu plete şi cu costume după portul ardelenesc". În anul 1935, în curtea bisericii, a fost construită o capelă cu criptă mortuară transformată în Muzeu de artă religioasă, în care s-au păstrat „174 de icoane vechi (ante 1900) şi numeroase cărţi vechi, cruci de piatră etc." În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Liturghier [1729], Apostol [1747], Triodion [1761], Minei [1777], Evanghelie [1794], Penticostarion [1800], Evanghelie [1812], Mineie [1830-1831], Psaltire [1831], icoane pictate pe lemn în sec. XVIII-XIX, un clopot de la 1777 „moştenit" de la vechea biserică de lemn.

✚Biserica «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului»+«Sf. Nicolae» Domneştii de Sus –[▲]– construită, în 1828, ctitorii menţionaţi, în pisanie, fiind: „Marian i Irimie i Moise ereu, Ilie ereu". Biserica este de plan dreptunghiular compartimentat, cu absidă semicirculară în decroş dublu; pridvorul este deschis, cu arcade plate sprijinite pe masive de zidărie, la colţuri, şi frontal, pe două coloane libere; fără turlă. Pictura murală originară în frescă a fost executată, în stil bizantin, de: „Ştefan i Nicola zografi, la leat 1831 septembrie 14", conform inscripţiei din pridvor; restaurată în 1907-1909. Pictura reprezintă, potrivit arh. N. Ghika-Budeşti, „singura podoabă a acestui monument, care acoperea în întregime, atât în interior, cât şi în exterior, biserica.". Ea se particularizează prin reprezentarea realistă a ctitorilor îmbrăcaţi în costume de epocă. În tablourile votive din pronaos, sunt înfăţişaţi: Marian, originar din Stăneşti, vechil al Episcopiei Argeşului, popa Moise cu soţia sa, Maria, copilul Ion, Iova, Bucur, Şuşa(lă), Maria.

Poarta de acces în curtea Bisericii Domneştii de Sus–[▲]– conservă picturi murale originare, atribuite aceloraşi talentaţi zugravi.

✚Biserica «Intrarea în Biserică a Maicii Domnului» Domneşti de Sus [1906-1922] ~ctitorită „prin osârdia pr. Ion Moisescu, care a murit la sfârşitul obositoarei campanii de colectare cu pantahuza a fondurilor din ţară", pr. Gheorghe Ionescu şi obştea satului •pictură murală: în stil neobizantin, de Gheorghe Belizarie, fiul lui Belizarie Paraschivescu [1922].

✝Cruci de piatră: 1716-1717 [7225] –[▲]–, 1723-1724 [7232] –[▲]–, 1755-1756 [7264] –[▲]–, 1803 –[▲]– în curtea Bisericii Domneştii de Jos; 1756-1757 [7265] –[▲]– pe Dealul Slănicului; 1821 –[▲]– vizavi de spital.

✝Monument eroi: **Domneşti** [1877-1878; 1916-1918]; autor: I. Pantazi (1936) – lângă Casa de cultură Domneşti.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 125 locuitori ai comunei Domnești, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță

fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [6], Primul război mondial [81], Al doilea război mondial [38].

❖ MEMENTO:

EXPOZIŢII PERMANENTE de: **artă feudală** (icoane din secolele XVI-XIX, carte veche bisericească, obiecte de cult), **artă plastică românească** (picturi semnate de artişti plastici contemporani), **medalistică**, **numismatică** (colecţia Ion Donoiu) şi **metaloplastie** (Constantin Samoilă) – organizate în moderna Casă de cultură din centrul localităţii. În scuarul din faţa instituţiei, au fost amplasate – „prin truda Fundaţiei «Petre Ionescu-Muscel» din Domneşti, cu sprijinul material al av. Catia Rădulescu, preşedinta de onoare a Fundaţiei, ec. dr. Constantin Nicolescu, preşedintele Consiliului Judeţean Argeş, şi a urmaşilor neamului Ioneştilor, busturile din bronz ale unor personalităţi locale: „Petre Ionescu-Muscel" [2007], „Alfons Popescu" [2008] şi „Luca Paul" [2009], executate de artistul plastic Bogdan Hojbotă.

Expoziţia de etnografie prezintă sintetic elemente de cultură materială locală (port popular, ocupaţii tradiţionale, industrie casnică textilă ş.a.) – amenajată în Casa de cultură Domneşti.

Biblioteca comunală „Luca Paul" înfiinţată la 25 noiembrie 1878, cu circa 1000 de volume, a fost preluată, în 1892, de Societatea culturală „Şcoala Nouă", construindu-se, ulterior, un imobil destinat exclusiv instituţiei publice menţionate. Actualmente, funcţionează în Casa de cultură.

IN MEMORIAM

✪ Martiri ai luptei pentru libertate participanţi la Rezistenţa armată anticomunistă de pe versanţii sudici ai Munţilor Făgăraş [1948-1958]: **ARDEI GHEORGHE** [1901-1951] – mort în detenţie la Canalul Dunăre - Marea Neagră; **ŞUŞALĂ NICOLAE** [1908-1959], comerciant, mort în cursul interogatoriului de la Securitatea din Piteşti.

✪ **BELIZARIE GHEORGHE** [1887-1943], fiul pictorului Belizarie Paraschivescu – artist plastic. Autorul picturilor murale ale unor biserici ortodoxe din: Balș, Bucureștii Noi, Bușteni, Cugir, Gheorghieni, Mediaș, Miercurea Ciuc, Piatra Neamț, Pitești (Buna Vestire-Greci, Maica Precista, Mavrodolu), Stroești, Zărneşti ș. a. Sub aspect tehnic, manifestă predilecţia pentru pictura în ulei executată pe panouri mari. Pictura sa apreciată elogios de mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan.

✪ **BELIZARIE PARASCHIVESCU S.** [1847-1901], artist plastic format la şcoala de zugrăvie a pitarului Nicolae Teodorescu; autorul unor picturi murale din bisericile: Domnească – Curtea de Argeş, Flămânda – Câmpulung, Berevoeşti, Corbi, Domneşti, Rudeni, Stroeşti, Tigveni, Văleni, Zărneşti, Frăsinei-Vâlcea, Orăştie-Hunedoara.

✪ **IONESCU-MUSCEL IOSIF** [1904-1992] – inginer, profesor universitar la Facultatea de chimie industrială Bucureşti [1934-1976], publicist. Opera: «Tehnica înnobilării textilelor» [1942], «Tratat de ţesătorie» [1948], «Tratat de tehnologie mecanică textilă» [1947], «Manualul inginerului textilist» [1959], «Fibre textile» [1962], «Textile neaprinzibile în industria hotelieră» [1982], «Tehno-economia aşezămintelor turistice» [1991], Coordonator ştiinţific al volumelor: «Lexiconul tehnic român» [1953], «Dicţionarul cronologic al ştiinţei şi tehnicii universale» [1979].

✪ **IONESCU-MUSCEL PETRE** [1901-1972] – profesor universitar, doctor în drept, licenţiat al Universităţii din Roma, cu teza «Doctrina pozitivă penală» [1928], publicist, prefect al judeţului Muscel în perioada interbelică. Opera: «Antropologia criminală şi pozitivismul penal» [1929], «Sur le droit penal en Roumanie / Asupra dreptului penal în România» [1929], «Dreptul penal în România» [1930], «Istoria dreptului penal român» [1931]. Considerat „făuritorul Domneştiului modern", întrucât, din iniţiativa sa, s-au realizat, în perioada interbelică, edificii care au înscris localitatea pe coordonatele civilizaţiei rurale din România, a fost înfiinţată Societatea culturală «Eforia Doamna Basarab», iar comuna – declarată staţiune climaterică; s-au editat: «Revista istorică a comunei Domneşti», «Istoria veche şi

nouă a comunei Domneşti, judeţul Muscel» [1941], «Albumul istoric al comunei Domneşti», «Documente din istoria veche şi nouă a comunei Domneşti» ş. a.

✪ **LUCA PAUL** [1864-1939] – institutor, folclorist, iniţiator al Cercului cultural „Râul Doamnei", preocupat de înfiinţarea bibliotecii publice din sat; pionier al mişcării cooperatiste, fondator al revistei „Şcoala poporului", al Băncii populare „Înfrăţirea", al Cooperativei forestiere „Zorile". Autor al volumelor: «Crâmpeie de folklor» [1885], «Sfatul bunichii şi Sofronie iubitorul de pomi» [1903], «Cartea de citire pentru cursul primar» [1903], «Sfada satului cu învăţătorul» [1904], «Cartea de învăţături şi îndrumări cooperatiste» [1920], «Călăuza cooperatorului» [1922].

✪ **PAPAHAGI TEJA** [1919-1988] – medic de o remarcabilă competenţă şi generozitate; director al spitalului din localitate, care îi poartă numele, obiectiv edificat şi datorită preocupării sale susţinute; un pasionat colecţionar de icoane vechi, pictate pe lemn, depistate în localităţile situate în aria Râului Doamnei.

✪ **POPESCU ALFONS** [1912-1978], absolvent al Conservatorului din Cernăuţi; profesor de muzică în Bucureşti, Piteşti, Domneşti; dirijor şi compozitor; sub bagheta sa, Corala „Râul Doamnei" Muscel a interpretat piese corale ale unor compozitori români, dar şi creaţii personale: «Sus pe Argeş, la izvoare», «Dine, Dine, Constandine», «Suita din Câmpulung», «Balada pentru cor mixt», «Balada haiducească», «Cântecul hidrocentralei», «Suita de la Domneşti mai la vale», «Suita musceleană», «Leagănă-te, frunză crudă», «Imnul fotbaliştilor argeşeni», „Răsunet de pe Argeş», «Balada ciobănească», în care vocilor „li se alătură instrumente populare tradiţionale: buciumul, fluierele şi frunza (un pseudoinstrument)".

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 230.

Elisei Avram– *Domneşti-Argeş. Staţiunea climaterică,* Piteşti, 1998, 176 pag.; George Baciu, Ion Hiru– *Domneşti. Oameni de ieri şi de azi,* Rm.-Vâlcea, 2004, 355 pag.; Petre Ionescu-Muscel– *Albumul comunei Domneşti, judeţul Muscel. Staţiune climaterică. Realizări în anii 1935-1937,* Bucureşti, 1939, 25 pag.; Petre Ionescu-Muscel– *Albumul istoric al comunei Domneşti, judeţul Muscel,* Bucureşti, 1942, 48 pag.; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

6
731
3
6
73C
47
Domnești
272
731
73C
73C
731
Domnești
DC

PRIMĂRIA COMUNEI DOMNEŞTI.

BISERICA MONUMENT DIN DOMNEŞTII DE SUS.

BISERICA DOMNEŞTII DE JOS.

MONUMENTUL EROILOR.

CASA DE CULTURĂ DOMNEŞTI.

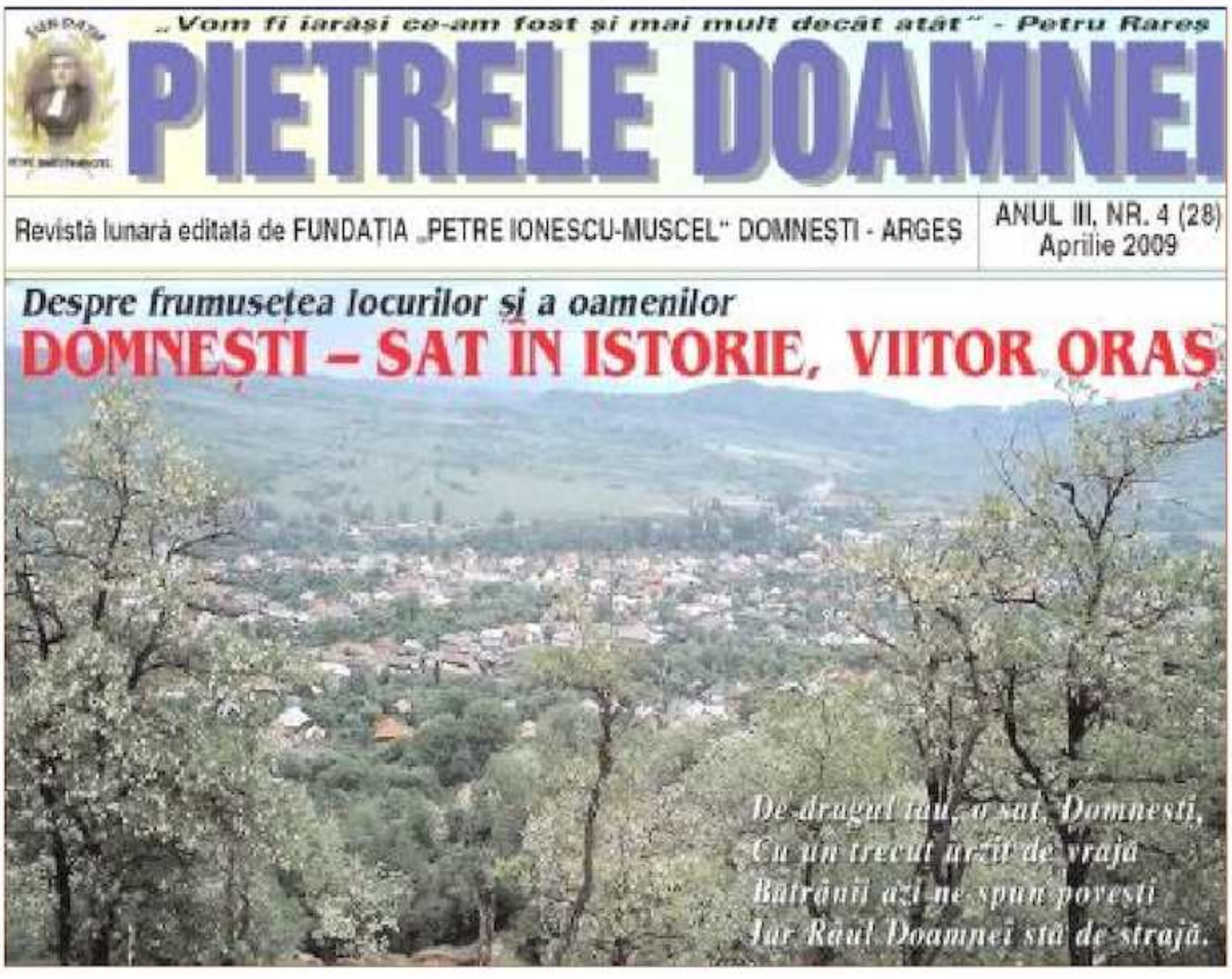

REVISTA COMUNEI DOMNEŞTI.

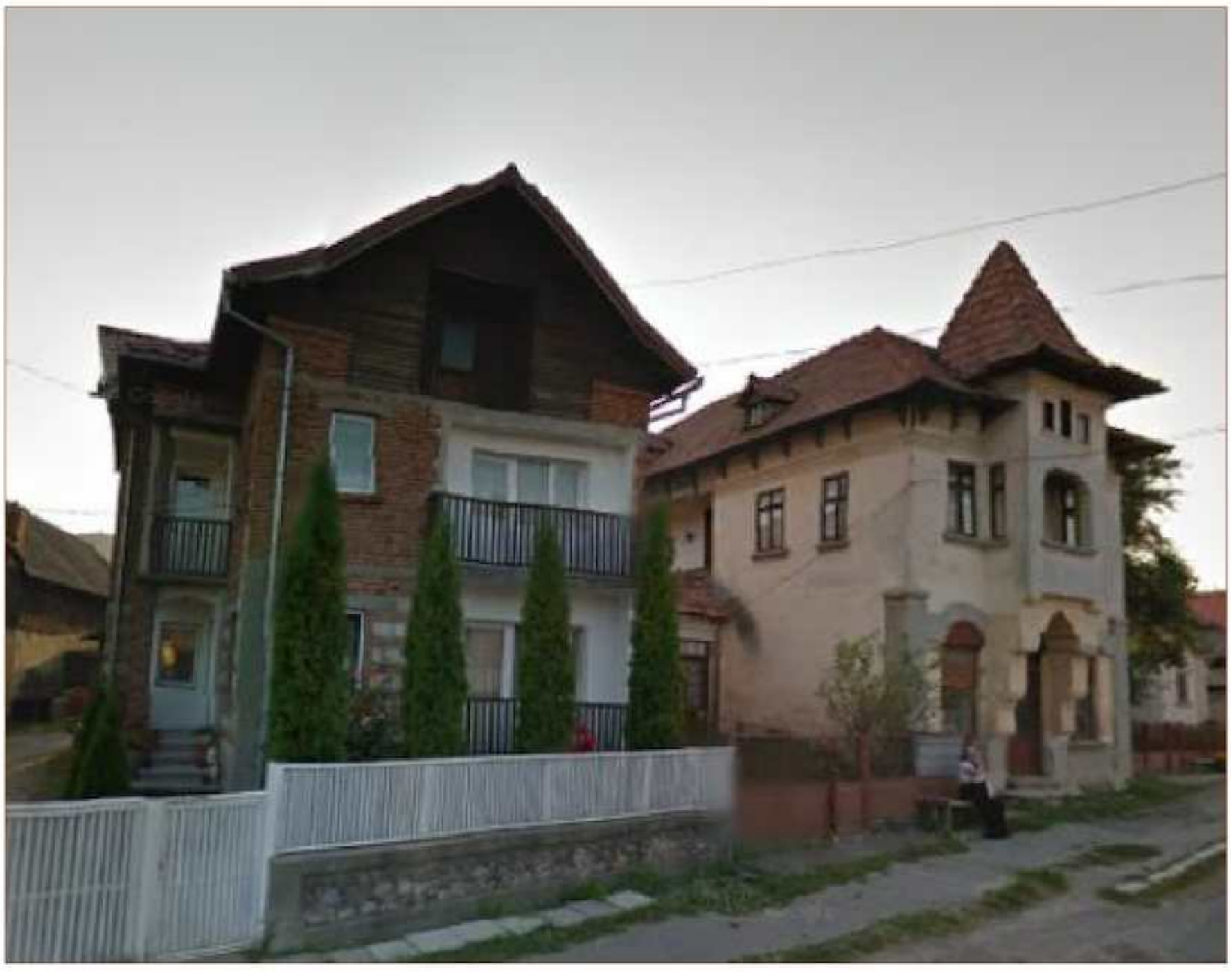

PLANUL COMUNEI.

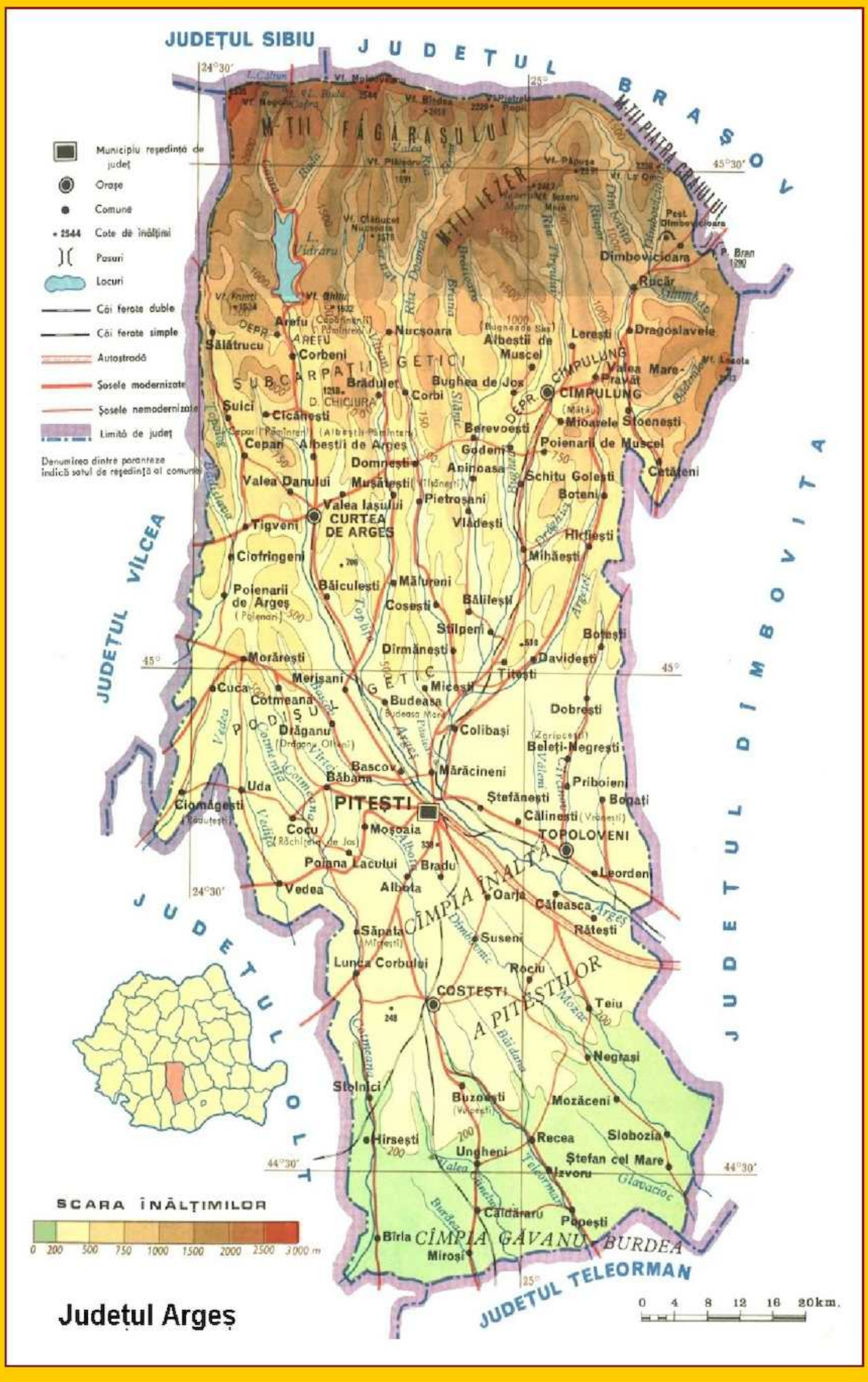

Județul Argeș